

EEN **GROOTSCHALIGE PROEF MET SELECTIEF DROOGZETTEN** MOET DUIDELIJKHEID GEVEN OVER MOGELIJKHEDEN. TOT DIE TIJD BLIJFT HET ADVIES: ALLE KOEIEN DROOG MÉT ANTIBIOTICA.

MEDICIJN NIET ALTIJD NODIG

Beslisboom selectief droogzetten in de maak

VOOR een goede uiergezondheid worden alle koeien met antibiotica drooggezet. Want antibiotica bestrijden de aanwezige infectie en voorkomen nieuwe. Maar de discussie over antibioticumgebruik en de eis tot vermindering zetten deze basisaanpak onder druk. De helft van de dierdagdoseringen bij melkvee komt namelijk voort uit gebruik van antibiotica bij droogzetten. Dat roept de vraag op of elke koe drooggezet móet worden met antibiotica. Of zijn er toch mogelijkheden die het antibioticumgebruik bij droogzetten kunnen verlagen? Een van de opties daarvoor is selectief droogzetten. Daarbij worden bij koeien die weinig risico lopen bij het droogzetten geen antibiotica gebruikt. Om dat te onderzoeken wordt

Onderzoek bij 1.650 koeien op 80 tot 90 bedrijven

Vanaf mei worden in de proef zo'n 1.650 koeien op ruwweg 80 à 90 bedrijven onderzocht. Het celgetal van de laatste drie monsternames is leidend. Scoort een vaars driemaal achtereen een celgetal lager dan 150.000 cellen per milliliter dan wordt ze als niet-geïnficeerd beschouwd. Bij een koe ligt de grens op 250.000 cellen per milliliter.

Naar vaarzen en koeien die onder de grens blijven, wordt gezocht. Dat zijn immers de dieren die als gezond (niet-geïnficeerd)

worden beschouwd. Daar is inzet van antibiotica op preventieve basis dus mogelijk niet nodig.

Doel van de proef is aantonen of er verschil is tussen de incidentie (het aantal keer voorkomen) van klinische mastitis na droogzetten met en zonder antibiotica. Bij de te onderzoeken dieren worden steeds twee kwartieren wel, en twee kwartieren niet behandeld met antibiotica.

Bedrijven die aan dit onderzoek mee willen werken, kunnen zich melden via info@ugcn.nl

Bijna alle koeien worden drooggezet met antibiotica. Een grootschalige proef moet aantonen of een deel van de koeien veilig en zonder gevolgen zonder antibiotica kan.

een grote proef in Nederland opgezet (zie kader).

Voor curatief gebruik is er wat betreft Theo Lam, projectleider van UGCN, geen misverstand mogelijk. „De droogstand is hét moment om een chronische of recente subklinische mastitis aan te pakken. Immers, als de dieren droog staan is er geen risico op verspreiding van antibiotica, bijvoorbeeld in de humane voedselketen.” Een koe wordt als geïnficeerd beschouwd als ze tijdens een of meer van de laatste drie monsternames een celgetal hoger dan 250.000 cellen per milliliter melk heeft gehad. Bij vaarzen ligt die grens op 150.000 cellen per milliliter. „Zulke koeien móet je met antibiotica droogzetten”, zegt Richard Olde Riekerink, uiergezondheidsspecialist bij de Ge-

zondheidsdienst voor Dieren. Maar tegelijkertijd schat hij dat twee derde van de koeien op basis van de laatste monsternames een laag celgetal heeft en mogelijk geen antibiotica nodig heeft bij droogzetten. Dáár kan de winst zitten in het beperken van het aantal dierdagdoseringen. Maar dat mag niet ten koste gaan van de uiergezondheid in de lactatie.

Olde Riekerink verwijst naar Denemarken. Daar mogen koeien alleen drooggezet worden met antibiotica als er bij de betreffende koe een ziekteverwekker is gevonden. De rest gaat onbeschermd de droogstand in. „We zien dat Denemarken een mastitisincidentie heeft van 45 procent in de lactatie. In Nederland ligt dat mede dankzij de inspanning van UGCN op 28 procent.”

Niet zomaar minderen

In de praktijk zoeken boeren nu ook al mogelijkheden om het antibioticagebruik te beperken. Zo zijn er boeren die een deel van hun koeien droogzetten zonder antibiotica. „Het is alleen erg moeilijk om de risico's te overzien”, stelt Lam. „Sommige mensen zijn risicobewust, andere zijn risicobelust. Dat geldt ook voor stoppen met droogzetten met antibiotica. Je weet niet wat de gevolgen zullen zijn voor uiergezondheid en dierenwelzijn. De een vindt dat niet erg, de ander weet liever waar hij aan toe is.”

Ook merkt hij op dat verminderen van middelengebruik door alleen het geïnficeerde kwartier met antibiotica te behandelen een foute besparing is. „Als je een koe droogzet met antibiotica doe je dat in alle vier kwartieren. Anders neemt het risico van een infectie in een van de resterende kwartieren toe.”

Het is belangrijk dat boeren niet zomaar links en rechts antibiotica bij het droogzetten weglaten. Otlis Sampimon, uiergezondheidsspecialist bij Pfizer Animal Health: „Ik lees dat sommigen adviseren dat boeren maar gewoon eens moeten 'proberen hoe het gaat' zonder antibiotica. Dat is wel zo ongeveer het slechtste advies dat je iemand kunt geven”, zegt hij verontrust. „Dit is geen manier van omgaan met uiergezondheid. Dan heb je totaal niet nagedacht over de risico's die je neemt en de consequenties ervan.”

Het algemene advies voor boeren is nog te wachten met verminderen van gebruik van droogzetters. Lam: „Wacht tot er meer duidelijkheid is over de risicofactoren”, vindt Lam. „De uiergezondheid wordt bij weglaten van antibiotica in de droogstand nóóit béter. Over niet al te lange tijd is bekend bij welke dieren je de droogzetantibiotica weg kunt laten. Tot dan zou ik alle koeien droog blijven zetten met antibiotica.”

Uitkomst van de proef
Juist de onbekendheid met de risico's van verminderen van antibioticagebruik moet de proef (deels) wegnemen. De uitkomst van de proef kan twee kanten opvallen. Het kan zijn dat geen verschillen worden gevonden tussen de mastitisincidentie van behandelde en onbehandelde kwartieren. Olde Riekerink geeft aan dat in de proef een verhoging van slechts 2 procent mastitis in de lactatie wordt geaccepteerd. In dat geval kan antibiotica achterwege blijven.

Maar gelijk wordt gekeken of dat voor elk bedrijf geldt. Lam: „Want waar geen verschil wordt gevonden bij bedrijven met een gemiddeld tankmelkcelgetal van 80.000 cellen per milliliter melk, is er misschien wél verschil bij 250.000 cellen.” Dat heeft alles te maken met de infectiedruk op het bedrijf. Of wat is de rol van het melkproductieniveau van het bedrijf? Of de melkproductie bij droogzetten? Uiteindelijk moet er een beslisboom komen die laat zien welk bedrijf met welke omstandigheden kan kiezen voor selectief droogzetten en bij welke koeien. Want als met behoud van de uiergezondheid bespaard kan worden, zijn de deskundigen daar direct voor.

Maar uit de proef kan ook blijken dat verminderen van antibiotica in de droogstand een negatief effect heeft op de uiergezondheid. In dat geval zijn er wel verschillen tussen behandeld en onbehandeld. Als droogzetten zonder antibiotica betekent dat er meer mastitis voorkomt in de lactatie is dat niet de goede weg. Want dan moet daar de behandeling plaatsvinden. Sampimon: „Dan is het antibiotica-gebruik niet minder en ga je behandelen in een risicovolle periode. Dan hebben we het nog niet gehad over dierenwelzijn als je bewust risico's neemt

Gebruik van antibiotica in de droogstand is hét moment om een chronische of recent subklinische mastitis te behandelen.

SINDE DE **INTRODUCTIE VAN ORBESeal** GEBRUIKT HENK HULSHOF BIJ EEN DEEL VAN ZIJN KOEIEN GEEN DROOGZETTERS MEER.

‘Een kwart van de koeien zonder antibiotica’

Begin 2004 kwam Orbesal op de Nederlandse markt beschikbaar. „Vrij kort daarna heb ik een deel van de koeien niet meer drooggezet met antibiotica, maar heb ik ze alleen behandeld met Orbesal”, zegt Henk Hulshof.

De producent van Orbesal, Pfizer Animal Health, adviseerde het middel te gebruiken bij koeien met een celgetal lager dan 200.000 cellen per milliliter melk over de laatste drie monsternames voor droogzetten. Maar dat was voor Hulshof te ruim. „Ik leg de lat op 100.000. En ze moeten het liefst de hele lactatie geen attentie hebben gehad.”

Vooral aureus
Hulshof is voorzichtig omdat aureus de meest voorkomende bacterie is, zo blijkt uit eerdere onderzoeken. „We laten af en toe een monster onderzoeken en dan komt aureus het meest voor. En dat is juist de bacterie die ook alleen af en toe een hoog celgetal geeft.”

Hulshof schat dat ongeveer een kwart van de koeien zonder antibiotica drooggezet wordt. „Met Orbesal

FOTO: JAN WILLEM SCHOUTEN

geef je toch een bescherming, ook op het eind van de dracht. Daarom passen we ook altijd dubbeltherapie toe. Dus alle koeien worden behandeld met Orbesal en driekwart ook nog met antibiotica.”

Het huidige celgetal is zeer goed. De vaarzen hebben volgens de laatste monsternamen gemiddeld een celgetal van 45.000. De tweedekalfs van 43.000 en de oudere koeien van 118.000 cellen per milliliter melk. Het gemiddelde celgetal schommelt door het jaar tussen de 50.000 en 150.000.

Hygiënisch werken
Hulshof vertelt dat je wel superhygiënisch moet werken

bij inbrengen van de plug. „Ik heb altijd handschoenen aan en heb ook altijd een spuitbusje spritus bij de hand voor het goed ontsmetten en schoonmaken van de spenen en de slotgaten.” Na het afkalven laat de plug zich vrij goed uitmelken.

De resultaten zijn tot nu toe prima. „Ik kan mij niet herinneren dat we bij koeien die alleen met Orbesal zijn behandeld ooit uierontsteking hebben gehad. Dus tot zover gaat het goed. Maar om nou direct koeien helemaal zonder bescherming droog te zetten, gaat mij niet een stapje te ver. Dat durf ik niet aan.”

PROFIEL

Naam: Henk Hulshof (48).
Woonplaats: Eibergen (Gld.).
Bedrijf: 75 melk- en kalfkoeien op 54 ha grond. De gemiddelde productie (rjg) ligt op 8.778 kilo melk met 4,40 % vet en 3,55 % eiwit.

met dierziekten en accepteert dat er meer mastitis is de lactatie voorkomt.”

Ook politiek antwoord
In de discussie over vermindering van antibioticagebruik is met de proef wetenschappelijk aan te tonen wat de mogelijkheden zijn. Voor de deskundigen staat het vast dat curatief behandelen van koeien het best in de droogstand kan en dat het daar ook het meest succesvol is. Sampimon: „En als de risico's van selectief droogzetten te groot zijn, heb je ook naar de politiek een antwoord dat verminderen van antibiotica in de droogstand voor de melkveehouderij niet de weg is die bewandeld moet worden.”

Maar de veehouderij heeft wel een inspanningsverplichting om gebruik van antibiotica in de sector te verminderen. Daarom is het zaak ook te kijken naar andere mogelijkheden om te minderen op

antibioticagebruik. De proef onderzoekt het verschil tussen antibiotica inzetten en niets doen bij niet-geïnfecteerde dieren. Sampimon vindt dat jammer. „Je kunt ook kijken naar alternatieve bescherming. Teatsealers hebben bewezen dat de kans op mastitis kleiner is in vergelijking met niets doen. Dus je draagt wel bij aan uiergezondheid, terwijl er geen middel nodig is. Bij koeien die als geïnfecteerd worden beschouwd kun je dubbeltherapie toepassen, ofwel antibiotica én gebruik van een teatsealer.”

Gunstig is dat uit de proef ook kan blijken bij welke koeien wél op een veilige en verantwoorde manier antibiotica geheel achterweg kunnen blijven bij het droogzetten. Als dat bij de helft van de koeien veilig kan, bespaart dat een kwart van de dierdagdoseringen antibiotica.

Wijnand Hogenkamp